

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Бердянський державний педагогічний університет
Факультет філології та соціальних комунікацій

«Citius, Altius, Fortius!»: феномен спорту в літературі та культурі

Збірник матеріалів конференції

**Бердянськ
2020**

Редакційна колегія:

Головний редактор – **Новик О.П.**, докторка філологічних наук, професорка (Бердянськ); **заступники головного редактора** – **Філоненко С. О.**, докторка філологічних наук, професорка (Бердянськ); **Харлан О.Д.**, завідувачка кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства, докторка філологічних наук, професорка (Бердянськ).

*Друкується за рішенням вченої ради
факультету філології та соціальних комунікацій
Бердянського державного педагогічного університету
(протокол № 1 від 19.08.2020 р.)*

Ф42 «Citius, Altius, Fortius!»: феномен спорту в літературі та культурі»: [зб. наук. матеріалів конференції (Бердянськ, 24–25 вересня 2020 р.) / [гол. ред. О. П. Новик]. Бердянськ : БДПУ, 2020. 190 с.

У збірнику вміщено матеріали конференції, присвячені дослідженню феномену спорту в літературі та культурі крізь призму методологій філології, культурології та журналістики і методики. Висвітлено окремі проблеми гри, змагання, категорій тілесного й духовного в контексті оновлених знань.

УДК 81+82 (05)

За зміст статей і правильність цитування відповідальність несуть автори

© Бердянський державний педагогічний університет, 2020

«Citius, Altius, Fortius!»: феномен спорту в літературі та культурі

фізичними вправами. Граючись, дитина зосереджує увагу, а це вже є початком виховання сильної волі. Захоплена грою дитина загартовується в терпінні, легко схоплює, розуміє та запам'ятовує гру, а ці якості, постійно розвиваючись, у свою чергу полегшують виконання складніших завдань. Слушною є думка науковця Цюся А. про те, що "дитина повинна перебувати під постійним виховним впливом матеріальної та духовної культури свого народу. Це потрібно насамперед для найповнішого розкриття природних здібностей дитини, розвитку її талантів, виявлення етнопедагогічних особливостей [5, 204]". Тому система освіти загалом і процес фізичного виховання зокрема мусять бути саме національними. З огляду на це підвищення ефективності фізичного виховання тісно переплітається з проблемами впровадження у практику елементів народної фізичної культури, які мають виховну, розвивальну, культурну цінність. Нажаль, за роки існування Радянського Союзу багато народних ігор було розгублено й забуто. Особливе занепокоєння нині викликає відсутність у більшості юнацтва усвідомлення себе як частини свого народу, співвіднесення своєї діяльності з інтересами нації. Зарадити справі може створення такої системи освіти, яка би виховувала національно свідомих громадян України. Майстерність дорослих і чітко продумана методика проведення народних рухливих ігор і розваг забезпечать не тільки виховний, а й пізнавальний та оздоровчий ефект, сприятимуть залученню дітей до витоків національної культури та духовності, зроблять їхнє дозвілля веселим та яскравим.

Література

1. Макаренко А. С. Гра. *Макаренко А. С. Твори: в 7 т.* К.: Рад. школа, 1954. Т. 4. С. 367–368.
2. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. *Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5-ти томах.* К.: Рад. школа, 1977. Т.3. С. 95–98.
3. Кудикіна Н.В. Традиційні українські народні ігри. *Українська родина: науково-методичний посібник.* К. : КМПУВ ім.Б. Грінченка, 1998. С. 1004–1011.
4. Приступа Є. Українські народні рухливі ігри, розваги та забави: методологія, теорія і практика. Дрогобич : ТзОВ Вимір. 1999. 449 с.
5. Цюсь А. В. Фізичне виховання в календарній обрядовості українців. Луцьк : Надстир'я, 2000. 376 с.

Чорний І.В.,

доктор філологічних наук,

Харківський національний університет внутрішніх справ

ТІЛЕСНЕ ЯК РУЙНІВНИК САКРАЛЬНОГО В ПОВІСТІ ЛОРИ БОЧАРОВОЇ «СІК ОЛИВИ»

Лариса (Лора) Бочарова – досить помітна фігура сучасної російської контркультури. Спектр її творчих інтересів і вподобань є вельми широкий. Вона поет, прозаїк, виконавець авторської пісні, композитор, критик, художник та майстер рольових ігор. Участь у рольовому русі та арт-році багато в чому позначилась на її літературній творчості. Зокрема це абсолютна розкутість,

«Citius, Altius, Fortius!»: феномен спорту в літературі та культурі

свобода думки й дії, відсутність табу на будь-які, насамперед, гендерні й сексуальні теми.

Рольові ігри «живої дії», ініціатором, сценаристом й режисером яких Лора Бочарова є з 1994 р., пов'язані з перевдяганням, історичними реконструкціями, вивченням відтворюваних середовища й епохи, їх звичаїв, музичної культури тощо. Бочарова вважає себе засновницею так званої містеріальної школи рольових ігор. Велику роль тут відіграють танці й співи, а також культ краси, досконалого людського тіла. Не дивно, що ці ключові для рольовиків моменти, переформатовані в словесні форми, посідають одне з центральних місць в творах письменниці, набуваючи різноманітних проявів.

Тілесність для Лори Бочарової перестає бути табуваною. Авторка вільно оперує цим поняттям, інколи навіть епатуючи читача. Її розуміння тілесного близьке до поглядів на людське тіло митців Відродження. Недаремно Середньовіччя та Відродження є улюбленими епохами Бочарової, яким вона присвятила кілька прозових творів, сценаріїв, поставлених рольових ігор («Облога Монсеґюра», «Ім'я Троянди», «Готика»), рок-опер («Тампль», «Жанна»). З іншого боку, в творах письменниці можна помітити й значний вплив книжок авторів епохи «сексуальної революції» (Еммануель Арсан та ін.), японського аніме, слешових фанфіків. У такому доволі пістрявому і суперечливому варіанті подано тему тілесності й у повісті Лори Бочарової «Сік оливи» (2004), яка вийшла під літературним псевдонімом письменниці Трейсмор Гесс.

Жанр цього твору окреслити складно. Авторка фактично єдиного серйозного наукового дослідження повісті О.І.Петухова вважає, що це художнє (белетризоване) життє святого. Частково погоджуючись з думкою дослідниці, зауважимо, що це життє, написане за допомогою елементів так званого квірбейтінгу. Вся історія святого Себастьяна й переслідувань імператором Діоклетіаном християн полягає у фізичному потязі імператора до молодого та гарного центуріона преторіанців.

Вже від самого початку твору намічено протистояння Тіла й Духу. Посилання до спогадів японського письменника Ю.Місіми, показує, що може побачити пересічна людина у відображеному в живописі образі християнського мученика. Під пензлем майстра Ренесансу Гвідо Рені святий набуває рис язичництва. У цій суті Відродження, яке кинуло виклик Середньовіччю, що оголошувало тілесність гріховною. Митці Відродження уславляють тіло, плоть, підносячи її до божественного, роблячи антитезою християнському розумінню сакральності. Письменниця декларує опозицію Краси та Страждання, що проходить через усе життя головного героя повісті.

Себастьян Бочарової – це не святий з життє-мартирію, складеного на початку християнства, а людина з плоті й крові, яка ожила і зійшла з полотна художника Відродження. За нього постійно змагаються Тілесне й Сакральне, як диявол і Господь у звичайному житті. Вихований в умовах язичницької культури, герой намагається чинити їй опір, що в нього виходить спочатку не дуже добре, проте з часом Себастьян загартовується.

«Citius, Altius, Fortius!»: феномен спорту в літературі та культурі

Давній Рим змальований Бочаровою, начебто зійшов зі сторінок «Сатирикону» Петронія Арбітра. Тут квітне культ сили, краси тілесної, плотської любові і хіті. Обдарована красою тілесною людина може зробити стрімку кар'єру й так само стрімко загинути. Її можуть згвалтувати, програти в кості (як свого часу одіяння Христа). Мотив Страждання стає постійним супутником мотиву Краси. Тілесність то перемагає Сакральне, то сама отримує від нього поразки.

В повісті присутні два типи тілесності: світла, богоподібна, пов'язана з ім'ям бога Феба-Аполлона (Себастьян) та темна, божевільна, діонісійська (Діокл – Діоклетіан). Обидві мають язичницьке підґрунтя і знаходяться у опозиції до сакрального, намагаючись знищити його. Аполонічна краса Себастьяна не дає йому щастя і втіхи. Він би залюбки позбувся її (що й намагається інколи робити). Для нього більш важливою є душа, а не її земна оболонка. Адже і сам Христос, який кілька разів з'являється в повісті, аж ніяк не красень. Проте він є носієм Духу, найвищої сакральності. Тілесна краса Себастьяна порівнюється не лише з богом Фебом, а й героєм грецької міфології Язоном, історія якого тісно пов'язана з темною, діонісійською тілесністю (вбивства, зрада, помста, кров).

Найбільше виявляється тілесність в описах танців, що виконує Себастьян. Мистецтву містичного танцю юнака навчив його наставник Луцій Флор, який отримав посвяту в таємничі східні культури. Описуючи танці, Бочарова використовує власну практику містеріальної школи рольових ігор. За допомогою рухів та жестів Себастьяну вдається передати різні стани душі: гординю, славу, хтивість, любов. Саме танець видає Діоклетіанові належність юнака до секти назореїв-християн.

В мотиві виконання Себастьяном танцю перед імператором чітко прослідковується євангельський інтертекст, зокрема епізод танцю дочки Іродіади перед царем іудейським Іродом Антипою (Мф. 14), наслідком якого стала страта Іоанна Хрестителя на виконання обіцянки, яку дав цар танцівниці. Тілесність тут вочевидь руйнує сакральне. Подібне відбувається й у повісті «Сік оливи». З тією відмінністю, що наслідком прояву язичницької тілесності тут є не смерть, руйнація тіла, а, навпаки, продовження життя. Доки Себастьян танцює для Діоклетіана, він залишається живим. Коли юнак категорично відмовляється коритись імператорові, розважаючи його танцями, він підписує собі смертний вирок.

Смерть Себастьяна, руйнація його тіла не стає прямою поразкою сакрального. Навпаки, як пояснює Христос соратнику мученика зі зброї Марцію, колишній начальник преторіанців перемиг смерть і оселився в домівці Бога. У двобої Тілесності й Сакральності остаточну перемогу отримує остання.

Література

1. Гесс Т. Сок оливы. М. : Кругъ, 2012. 172 с.
2. Петухова Е.И. Повесть Л. Бочаровой «Сок оливы» как житие. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія «Філологія»*. 2015. № 73. С. 232-237.